

CD KLASSIEK

Napolitaanse Vespers
Francesco Durante

Napels was vijf eeuwen lang, van 1282 tot 1815, de hoofdstad van een zelfstandig koninkrijk en viel vanaf 1730 onder het bestuur van de Spaanse Bourbons. Het was dus een stad op een kruispunt van wegen. Napels was ook een stad met bijzonder veel kerken en kapellen en dus met vele kerkmusici, uitvoerders zowel als componisten.

Francesco Durante (1684—1755) was een van hen, een gedegen componist die talrijke muzikanten en componisten opleidde zoals de geniale Pergolesi. Afkomstig van Fraggamaggiore, een dorp onder de rook van Napels, trok hij in 1700, na de dood van zijn vader, in bij een oom, die aan het hoofd stond van een muziekschool. In 1728 werd Francesco op zijn beurt *primo maestro* aan een van de vele Napolitaanse conservatoria, wat hem de gelegenheid gaf veel te componeren. In 1742 volgde hij de bekende componist Nicola Porpora op als hoofd van alweer een ander *conservatorio* en toen Leonardo Leo, eveneens een befaamd toondichter, in 1744 overleed, nam hij ook diens functies over.

Francesco Durante is al bij al een van de minder bekende figuren uit de Italiaanse baroktijd. Zijn muziek is ook vooral religieus van aard en meestal instrumentaal, wat op zich al afwijkt van de toenmalige voorkeur voor met vele applausnummertjes opgesmukte opera. Dat maakt zijn werk echter niet minder interessant. Dat is duidelijk in deze composities, op cd uitgebracht door een Italiaans koor en ensemble.

Eerst horen we een vierstemmige korte vesperdienst met *Dixit Dominus*, *Confitebor*, *Beatus vir*, *Laudate pueri*, *Pange Lingua* en het *Magnificat*. Dit is een toonvoorbeeld van de Napolitaanse stijl met doorlopende meerstemmigheid, tal van solistische passages en een intelligent gebruik van modulatie voor een versterkte expressiviteit. Een jaar voor zijn dood componeerde Durante een indrukwekkend vijfstemmig *Miserere*. Het is een werk waarin hij de rijke gevoelswereld van Psalm 51 wonderwel weet op te roepen. „Wees mij genadig, God die liefde bent, U, grenzeloze barmhartigheid.” Aangrijpend werk. (JC)

Francesco Durante, *Vespro breve. Miserere*, door het Ensemble instrumentale Sagittario en het Ensemble vocale Il Dodicino onder leiding van Giovanni Acciai, TACTUS (distributie Laval), TC 680403, 22,30 euro.

CD KLASSIEK

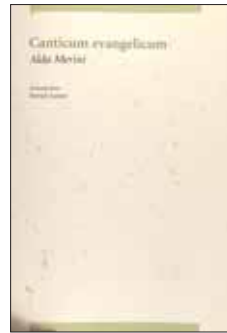
Muziek voor klavieren
Baldassare Galuppi

In de zeventiende en achttiende eeuw was Venetië een heerlijke plek voor musici. De Italiaanse zwier werd er bevrucht door de degelijkheid van Duitsers en Oostenrijkers. Uit die combinatie groeiden eigen stijlkenmerken. Die herkennen we zeker in de verfijnde klavecimbelsonates van Baldassare Galuppi (1706-1785). We zijn Luca Guglielmi dankbaar dat hij met negen stuks een prachtige keuze heeft gemaakt uit dit oeuvre. Ze vertonen een zekere dubbelheid. Soms voel je vooral de traditie, dan weer hoor je een voorbode van Haydn en Mozart. Meestal laat Galuppi zo'n sonate in alle eenvoud van start gaan,

maar bouwt hij ze snel complexer en rijker uit. We horen niet alleen het klavecimbel, maar ook nog een clavichord, een orgeltje en een pianoforte. De uitvoerder staat voor een dilemma: wat is het juiste 'klavier' dat best bij de muziek past? De keuze die Guglielmi heeft gemaakt is perfect te verdedigen en het zou zonde zijn mocht deze lichtvoetige muziek, die volgens ons te vergelijken is met het werk van zijn vriend C.P.E. Bach, uitgevoerd worden op een luidruchtig moderne concertvleugel. Dat zou deze Luca Guglielmi, leerling van Ton Koopman en in 1997 finalist van de orgelwedstrijd in Brugge, nooit over zijn hart krijgen. (JC)

Baldassare Galuppi, *Sonatas for Keyboard Instruments*, door Luca Guglielmi, ACCENT (distributie codex), ACC 24227, 22,30 euro.

BOEK POEZIE

Loflied van de evangelies
Alda Merini

Voor ze in 2009 stierf, werd Alda Merini beschouwd als de grootste nog levende Italiaanse dichteres. Ze schreef indrukwekkende liefdespoëzie en zocht voor een aantal bundels ook inspiratie in haar eigen geestesziekte, opnames in psychiatrische inrichtingen en genezing. Op het einde van haar leven werd ook religie een belangrijk thema in haar werk.

Tussen 2000 en 2009 stonden in meerdere van Merini's bundels de figuren van Jezus, Maria en Franciscus van Assisi centraal, de kruisweg en het evangelie. Een van die bundels is *Canticum dei Vangeli* uit 2006 (Loflied van de evangelies), door Patrick Lateur recentelijk vertaald naar het Nederlands.

„Hij hield ervan naar mensen toe te gaan die vergeten leken te zijn. Maar hij boog zich niet voorover om hen op te richten: hij kwam langs en dat volstond om die zieke bloemen weer op de doen bloeien”, klinken de inleidende verzen. In heldere zinnen die nu eens plechtig, dan weer alledaags klinken, laat Alda Merini vervolgens Jezus aan het woord, afgewisseld met onder meer Judas, Petrus en Pilatus. Ze probeert in te vullen wat die dachten en voelden op bepaalde momenten in de Bijbelverhalen. Naargelang de spreker verschillen toon en woordenschat van de gedichten.

„De figuren krijgen bijzonder menselijke, bij momenten sterk

realistische en zinnelijke trekken doorheen de vragen en twijfels die hen bezighouden”, meent vertaler Patrick Lateur in het nawoord. „Merini's eigenzinnige benadering en gedurfde evocatie van overbekende figuren uit de evangelies dagen de lezer uit met haar mee te denken over al te vertrouwde teksten en ze op die manier opnieuw als nieuw te ontdekken.” (JVH)

Alda Merini, *Canticum evangelicum*, Uitgeverij P, Antwerpen, 2011, 77 blz., 17,50 euro, ISBN 978 90 794 3388 9.

BOEK KUNST

Leegte en licht
volgens Van Grieken
Johan van Cauwenberge

Kunstkriticus Johan van Cauwenberge schreef in 2000 al een eerste monografie over Jef van Grieken, de Belgische kunstenaar

die al vanaf de jaren 1970 en 1980 naam maakte met zijn fijn-realistische schilderijen. Ongeveer tien jaar en een niet gering aantal werken later vond van Cauwenberge de tijd rijp voor een vervolg op die monografie.

In *Verbeelde leegte/verstuivend licht* vinden we een zeer ruim aanbod kleurenillustraties: een representatief overzicht van het oeuvre van de schilder van verstilde landschappen, vervallen industriële panden, stille stegen en weidse vergezichten. In de desolate schilderijen van architectuur duikt uitzonderlijk een menselijk figuur op: meestal lijkt het alsof de locaties plotsklaps achtergelaten zijn zoals Pripjat na de kernramp van Tsjernobyl. De landschappen die Van Grieken schildert, zijn poëtisch, doen tegelijk fotografisch en illustratief aan.

Van Cauwenberges boek geeft in een vijftal hoofdstukken uitleg bij de nieuwe ontwikkelingen die zich voordeden in Van Griekens werk, bij wat behouden bleef en wat evolueerde. Het plaatst Van Grieken ook in de traditie en bespreekt helder en welbegrepen stijl, compositie, gedachtegoed en poëtica. Met oog voor detail en gevoel voor geheel sluiten tekst en beeld naadloos bij elkaar aan. De uitgave van Uitgeverij P is tweetaalig Nederlands-Frans. (PV)

Johan van Cauwenberge, *Verbeelde leegte/Verstuivend licht. Vide figuré/Lumière se sublimant*, Uitgeverij P, Leuven, 2011, 128 blz., 49,50 euro, ISBN 978 90 79433 71 1.

BOEK GESCHIEDENIS

Nazi's roven goud
Walter en Jan Pluym

De periode van de Tweede Wereldoorlog blijft boeien en nog steeds komen nieuwe feiten, gegevens en interpretaties over de gebeurtenissen van toen aan het licht. Walter en Jan Pluym, vader en zoon, beten zich vast in het onwaarschijnlijke verhaal van de goudvoorraad van de Nationale Bank van België.

Reeds in 1939 had de Belgische regering, die wellicht de bui zag hangen, beslist een groot deel van de noodzakelijke goudvoorraad naar het buitenland te verscheppen. Een derde bleef evenwel in het land om de uitgifte van geld te kunnen dekken. Het goud werd opgeslagen in Oostende, om bij een Duitse inval snel de overtocht

naar Groot-Brittannië en de Verenigde Staten te kunnen maken.

Een deel van de voorraad vertrok na de inval op 10 mei 1940 evenwel richting Frankrijk. Op 18 mei 1940, vlak vóór de capitulatie, verliet een schip Oostende met aan boord een kostbare vracht ter waarde van 500 miljoen toenmalige frank.

Dat was het begin van een waanzinnige reis die vader en zoon Pluym nauwgezet uit de doeken doen. Op 30 juni 1940 bevond het Belgische goud zich immers in... het West-Afrikaanse Dakar. Deze Franse kolonie ressorteerde onder het collaborerende regime van Vichy en dat stelde het goud, als resultaat van allerlei intriges op het hoogste niveau, ter beschikking van de Duitse *Reichsbank*. Meer dan drieduizend kisten maakten vervolgens een helse tocht door de savanne en de Sahara richting Europa, ditmaal naar Berlijn.

Zes maanden na de aankomst van de laatste partij Belgisch goud startte de *Reichsbank* op persoonlijk bevel van nazikopstuk Hermann Göring met het inschrijven van de waarden op de eigen rekeningen. Dat toont goed aan dat de Duitse oorlogseconomie gebaseerd was op roof. De Belgische goudstaven werden omgesmolten en voorzien van een hakenkruis.

Na de bevrijding in 1944-1945 was de zoektocht naar het goud een van de hoofdopdrachten van de geallieerde legers. Op 8 april 1945 troffen Amerikaanse militairen in een zoutmijn in Thüringen het gros van de goudvoorraad aan. De teruggave aan België verliep complex, want eigenlijk was de Franse centrale bank de bewaarder. Pas in 1997 gebeurde de laatste restitutie.

Vader en zoon Pluym laten geen detail onberoerd. Alle hoofdrolspelers worden geduid en gekaderd. We kunnen de spannende avonturen moeiteloos volgen. Het blijft evenwel een ingewikkeld, want economisch verhaal. Het toont aan dat de Tweede Wereldoorlog meer was dan alleen wapengekletter. (EDS)

Walter en Jan Pluym, *Goud op drift. De naziroof van 198 ton Belgisch goud*, Davidsfonds, Leuven, 2011, 432 blz., 27,50 euro, ISBN 978 90 58 2677 19.